

Література

1. Evaluation Report on the Universal Instructional Design Project at the University of Guelph (2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tss.uoguelph.ca/uid/UIDsummaryfinalrep.pdf>
2. ‘Silver, Patricia, Bourke, Andrew and Strehorn, K. C. (1998) Universal Instructional Design in Higher Education: An Approach for Inclusion’, *Equity & Excellence in Education*, 31:2, 47 – 51
3. The Global Competitiveness Report 2009–2010 – World Economic Forum, Geneva, 2009 – 479 pp.
4. The Universal Instructional Design Implementation Guide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tss.uoguelph.ca/uid/uid-implementation-guide-v6.pdf>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/7princip.htm>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cmec.ca/Publications/Lists/Publications/Attachments/187/CMEC-2020-DECLARATION.en.pdf>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.design.ncsu.edu/cud/about_ud/udprinciplestext.htm
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ryerson.ca/studentsservices/accesscentre/facultystaff/teachintips/>
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tss.uoguelph.ca/uid/uidtipsheets.cfm>
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufv.ca/disabilityservices/resources/Univers_Design.htm

СВАТЬСВ А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміна соціально-економічної ситуації в Україні привела систему освіти в інший режим функціонування й розвитку. Нові ринкові умови сучасного суспільства вимагають від вищих навчальних закладів пошуку надійних, оригінальних, оптимальних, ефективних способів організації навчально-виховної діяльності, моделювання сучасних педагогічних систем, що забезпечують якість освіти.

Протягом тривалого часу розвитку системи освіти в педагогіці обговорювалися різні аспекти, що стосуються її сутності й цілісності. Освіта визначається як система, соціальний і державний інститут, як процес і результат оволодіння майбутніх фахівців знаннями, вміннями й навичками.

Відсутність до теперішнього часу чітких теоретичних і методичних підходів, єдиної думки фахівців з питань модернізації вищої професійної фізкультурної освіти не дає змоги в повному обсязі осмислити її як цілісну педагогічну систему.

У зв'язку із цим виникає потреба в дослідженнях, спрямованих на побудову нової педагогічної системи, зміст якої відображав би соціальне замовлення особистості, суспільства й держави та ґрунтувався б на перевірених інноваційних технологіях.

Мета статті – розкрити особливості вибору змісту підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив існування декількох напрямів модернізації сучасної педагогічної освіти: гуманізація вищої педагогічної освіти й особистісно орієнтований підхід до навчання (Є.В. Бондаревська, Б.С. Гершунський, Ю.В. Сенько, С.О. Сисоєва, Л.П. Сущенко та ін.); вирішення питань взаємозв'язку освіти й культури (Є.В. Бондаревська, О.В. Гукаленко, А.Я. Данилюк, В.Н. Розін, В.Н. Руденко й ін.); розвиток педагогічної культури майбутнього педагога (Є.В. Бондаревська, І.Ф. Ісаєв, В.А. Сластьонін та ін.); удосконалення педагогічної майстерності в

системі існуючої професійної підготовки вчителя (О.А. Абдулліна, І.А. Зязюн, П.Є. Решетніков та ін.); неперервна професійна освіта (С.У. Гончаренко, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва); професійна підготовка педагога інноваційного типу (Є.В. Бондаревська, Н.В. Кузьміна, А.В. Мудрик, В.Т. Фоменко та ін.); компетентнісний підхід до навчання (А.Г. Бермус, В.А. Болотов, Н.Ф. Єфремова, І.О. Зимня, Т.Є. Ісаєва, В.В. Краєвський, В.В. Серіков, А.В. Хуторський та ін.).

Концепція освіти в сучасних умовах розвитку суспільства реалізується через принципи демократизації, народності, відкритості, диференціації, безперервності, гуманітаризації й підтримується абсолютною більшістю педагогів, учених, представників адміністрації та громадськості.

Уявлення про те, що професійна підготовка спеціаліста з фізичної культури і спорту є складною, динамічною педагогічною системою, ефективність якої залежить від взаємопов'язаних чинників, що виявляються на основі загальних закономірностей педагогічного процесу й управління ним, узгоджуються з думками провідних вітчизняних та зарубіжних учених.

Л.П. Сущенко зазначає, що “у сучасний період неперервна фізкультурна освіта є координатором дій проти знеособлення фахівця в умовах ринкової економіки, гарантує не тільки відтворення кадрів і трансляцію від одного покоління до іншого професійної культури, а й накопичення та розвиток інтелектуально-творчого й професійно-кваліфікаційного потенціалу нації” [12, с. 30].

За твердженням учених В.Г. Гульчевської та Т.П. Лакоценіної, основними філолофсько-педагогічними положеннями особистісно орієнтованої освіти є людино утворювальні функції (гуманітарна, культуротворча, функція соціалізації); індивідуально-гуманний підхід до учня; індивідуально-значеннєва спрямованість змісту освіти (зміст освіти повинен включати такі компоненти, як аксеологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий); особистісно орієнтована технологія навчання (ключові слова в характеристиці технології – творчість, дослідницький пошук, педагогічна допомога й підтримка) [6].

С.В. Кульневич вважає, що необхідними компонентами особистісно орієнтованої реконструкції навчального процесу в професійній фізкультурній освіті повинні бути: свідомість, особистісний досвід, особистісний зміст, самоорганізація, особистісна творчість, культура взаєморозуміння, діалогове спілкування, цінності партнерства, педагогічної підтримки, творчого співробітництва тощо [8].

Однією із найбільш значущих сучасних проблем вітчизняної вищої професійної фізкультурної освіти є її модернізація через фундаменталізацію гуманітарного знання, інтенсифікацію процесу підготовки майбутніх фахівців, посилення інноваційного, культурного й утворювального підходів до організації навчально-виховного процесу. При цьому застосування наукоємних підходів, заснованих на системному дослідженні досліджуваних явищ, дає змогу знайти резерви для підвищення якості й ефективності нової педагогічної системи професійної підготовки фахівців.

За твердженням В.А. Магіна, система вимог до якості підготовки фахівців у галузі фізичної культури й спорту може містити в собі посилення гуманістичної орієнтації фахівця, високий рівень його знань у галузі психології мотивацій, потреб вибору виду фізкультурної або спортивної діяльності. На думку вченого, істотних змін варто очікувати у сфері інтелектуальної й міжособистісної взає-

модії вчителя, тренера, інструктора та учня. Автор вважає, що від фахівця майбутнього очікують здатності до прискореного освоєння наукоємних технологій фізичного виховання і спортивної підготовки [9, с. 39].

Успішне вирішення проблеми модернізації вищої професійної фізкультурної освіти неможливе без комплексних досліджень у таких наукових напрямках, як педагогіка, акмеологія, психологія та соціологія, шляхом інтеграції їх основних положень у єдиному дослідженні. Тому одним із пріоритетних завдань вищої освіти в галузі фізичного виховання та спорту є створення цілісної й об'єктивної картини професійної діяльності майбутнього тренера-викладача.

Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності, загальний рівень його професійної майстерності залежить від комплексного підходу до побудови змісту підготовки; виокремлення вагомих професійних знань, що сприяють оволодінню змістовою та процесуальною сутністю професійної діяльності майбутнього тренера-викладача; забезпечення інтегративних міждисциплінарних зв'язків у формуванні цілісної системи професійних знань; розробки й упровадження форм і методів навчання, які сприяють ефективній професійній підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності; використання в процесі професійної підготовки, поряд з традиційним, інтерактивного навчання.

Розроблений нами “Вступ до спеціальності” належить до циклу професійно орієнтованих дисциплін підготовки фахівців фізичного виховання та спорту освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”.

Метою дисципліни є забезпечення глибокої теоретичної й практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, прискорити процес адаптації колишніх школярів до навчання у вищому навчальному закладі, оволодіння елементарними формами й методами науково-дослідницької роботи. Все це є першою сходинкою до набуття якостей кваліфікованого працівника фізичного виховання і спорту.

Завданнями вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності” є:

- надати уявлення про вищу школу України, а також найбільш розвинутих країн світу;
- надати професійно-педагогічну характеристику фахівця з фізичного виховання і спорту;
- розглянути вимоги до професійних якостей діяльності фахівця з фізичного виховання і спорту;
- навчити студентів основ самостійної діяльності;
- ознайомити першокурсників з їх правами й обов'язками;
- навчити користуватися бібліографічними картками;
- розкрити значення навчальної, науково-дослідницької, спортивної й виховної роботи в університеті та на факультеті фізичного виховання;
- вивчити методи профілактики шкідливих звичок людини.

Згідно з вимогами, які розроблено, нами в результаті вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності” студент повинен:

- *знати* систему вищої освіти в Україні; особливості здобуття фахової освіти й конкретні умови навчання в обраному навчальному закладі; основи розвитку галузі фізичного виховання та спорту; систему освіти в галузі фізичного виховання та спорту; характеристику професійної діяльності фахівця з фізичного виховання та спорту;

– *уміти* складати навчальний план; використовувати довідкову й навчальну літературу, знаходити інші необхідні джерела інформації та працювати з ними.

Основним завданням дисципліни “Вступ до спеціальності” є формування у студентів певної системи знань і вмінь про сферу своєї майбутньої професійної діяльності та професії фахівців у галузі фізичного виховання та спорту. Під час вивчення дисципліни майбутні фахівці ознайомляться із системою вищої освіти в Україні, з особливостями здобуття фахової освіти та конкретними умовами навчання в обраному вищому навчальному закладі.

Вже на початку навчання у вищому навчальному закладі студенти мають оволодіти новими для них формами навчання та контролю, зрозуміти зміст і механізм реалізації своїх прав та обов’язків.

Навчання студентів будується на поєднанні лекцій, практичних занять та самостійної роботи. Лекційні заняття з дисципліни призначені для теоретичного осмислення та узагальнення складних розділів курсу, що висвітлюються в основному на проблемному рівні. Практичні заняття є аудиторними, можуть проводитися у вигляді семінарів. Їх призначення полягає в закріпленні, а також більш глибокому вивченні студентами лекційного матеріалу на практиці, набуття практичних навичок майбутньої професійної діяльності.

Самостійна робота є позааудиторною й призначена для самостійного ознайомлення студентів із визначеними розділами курсу за рекомендованим викладачем матеріалом та підготовки до виконання індивідуальних завдань.

Для перевірки ефективності викладання дисципліни проводиться контроль знань студентів. При цьому використовуються такі види контролю: поточний контроль, що включає виконання студентами контрольних завдань з наступною їх оцінкою; модульний контроль, який полягає у виконанні контрольної роботи після закінчення вивчення модуля; рубіжний контроль, який полягає у складанні іспиту (у разі незадовільної оцінки з модульного контролю).

Дисципліна “Вступ до спеціальності” пов’язана із циклом загальних гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, які мають забезпечити випускників відповідними знаннями та сформувати вміння застосовувати їх у майбутній професійній діяльності; циклом фундаментальних дисциплін для опанування студентами дисциплін професійно орієнтованого циклу: медико-біологічного блоку, які повинні забезпечити природничо-наукову підготовку студентів і містять знання про будову органів, тканин, систем організму, фізіологічні та біохімічні механізми їх функціонування в нормі та під час фізичних навантажень, санітарно-гігієнічні умови, необхідні для нормальної життєдіяльності; спеціально-теоретичного блоку, які повинні забезпечити студентів знаннями з біомеханіки, спортивної метрології, комп’ютерної техніки, фізкультурно-спортивних споруд, олімпійського та професійного спорту, необхідними для їх подальшої тренерської й науково-дослідницької роботи; блоком спеціально-практичних дисциплін, які повинні забезпечити спеціальну педагогічну підготовку з теорії та методики викладання видів спорту, обов’язкових для програм з фізичного виховання й спорту для середніх та вищих навчальних закладів. Цикл професійно орієнтованих дисциплін має допомогти студентам визначитись з майбутньою спеціальністю.

Ця дисципліна має комплексний характер і складається з двох модулів, а саме: “Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності”; “Система вищої освіти та кадрове забезпечення галузі фізичного виховання та спорту”.

Зміст модуля “Фізична культура як суспільне явище та галузь діяльності” розкривають теми: “Фізична культура як суспільне явище”, “Фізично-спортивний рух в Україні”, “Основи розвитку галузі фізичного виховання та спорту”.

Теми I модуля дисципліни розкриваються в таких питаннях, як основні поняття, предмет і проблематика навчальної дисципліни; роль і місце фізичної культури в загальній культурі людства; форми й засоби фізичного виховання; сучасний стан розвитку фізичної культури і спорту; внесок українців у розвиток світового спортивного руху; історія та традиції розвитку фізкультурно-спортивного руху в регіоні; законодавчо-правова та програмно-нормативні засади функціонування галузі фізичного виховання та спорту; закони України, які регулюють фізкультурно-спортивну діяльність; спортивна класифікація; державні і громадські форми організації та управління фізичною культурою й спортом; спортивний менеджмент-організатор управління фізкультурно-спортивними організаціями; федерації з видів спорту, добровільні спортивні товариства, спортивні клуби й об’єднання; характеристика спортивних споруд, які використовуються в навчальній та спортивній роботі; новітні наукові й інформаційні технології; джерела фінансування фізкультурно-спортивної роботи.

Зміст модуля “Система освіти в галузі фізичної культури” розкривають такі теми: “Розвиток вищої освіти в Україні”, “Характеристики й особливості діяльності вищого навчального закладу”, “Характеристика професійної діяльності фахівця з фізичного виховання та спорту”.

Теми II модуля дисципліни розкрито в таких питаннях: система вищої освіти й кадрове забезпечення галузі фізичного виховання та спорту; мета й завдання вищої освіти в Україні; законодавство про вищу освіту; вищі заклади освіти: підпорядкованість, форми власності, рівні, акредитації; державні стандарти освіти; система ступеневої освіти; поняття про професію, спеціальність, посаду; освітньо-кваліфікаційні рівні фахівців, їх призначення та кваліфікаційні характеристики, посадові обов’язки; вибір спеціальності, спеціалізації; національна мережа закладів освіти, які готують фахівців для галузі фізичного виховання та спорту; освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівців з фізичного виховання й спорту; особливості діяльності тренера; фахові категорії та професійні звання; система оплати праці; структура вищого закладу освіти; матеріально-технічне й фінансове забезпечення; викладацький склад; навчальні плани; самостійна робота; форми контролю; поняття про професію, спеціальність, посаду; особистісні та професійні якості, які мають бути властиві майбутньому фахівцю фізичного виховання й спорту, для здійснення майбутньої професійної діяльності; формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до здійснення майбутньої професійної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та власний досвід дають змогу зробити висновок, що мета професійної підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту полягає у формуванні в тренера-викладача готовності до творчого здійснення професійної самоосвіти, самовиховання й саморозвитку. Результатом цієї підготовки має бути певний крок у розвитку особистості сту-

дента, що виявляється в його готовності до ефективного вирішення професійних завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, і завдань, які імітують його професійну самоосвіту та самовиховання.

Висновки. Таким чином, якість освіти в контексті її гуманізації являє собою складну, багатофакторну, багатогранну, багатофункціональну проблему, і вирішення її можливо лише при комплексному вивченні взаємозв'язку складових, що також зумовлює структуру й зміст досліджень у цьому напрямі.

Література

1. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (на 01.02.2003 р.). – Х. : Гриф, 2003. – С. 37–95.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України. – К., 1993. – 22 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
4. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования для пед. спец. вузов / О.А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1989. – 141 с.
5. Бондаревская Е.В. Личностно-ориентированный подход как основной путь модернизации образования : доклад на августовской конференции работников образования г. Ростова-на-Дону / Е.В. Бондаревская. – Ростов н/Д, 2002. – 47 с.
6. Гульчевская В.Г. Педагогические основы личностно-ориентированного образования : модульное пособие для дистанционного образования / В.Г. Гульчевская, Т.П. Лакоценина. – Ростов н/Д : Изд-во Ростовского ИПК И ПРО, 2002. – 47 с.
7. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И.А. Зимняя. – М. : Исслед. центр. пробл. качества подгот. специалистов, 2004. – 38 с.
8. Кульневич С.В. Педагогика личности: от концепций до технологий : учеб.-практич. пособ. для уч. и класс. руковод., студентов, магистрантов и аспирантов пед. уч. завед., слушателей РШК / С.В. Кульневич. – Ростов н/Д : Творческий центр Учитель, 2001. – 160 с.
9. Магин В.А. Контекст модернизации высшего профессионального физкультурного образования / В.А. Магин // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 4. – С. 39–41.
10. Педагогічна майстерність : підручник для пед. вузів / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюн]. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
11. Решетников П.Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей. Рождение мастера : кн. для преподавателей высш. и сред. пед. учеб. заведений / П.Е. Решетников. – М. : Владос, 2000. – 301 с.
12. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : наук. вид. / [за заг. ред. С.О. Сисоєвої]. – К., 2008. – 485 с.

СЕРГЕСВА З.П.

РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ ЯК УМОВА ОВОЛОДІННЯ ЗВУКОВИМ АНАЛІЗОМ СЛОВА ТА НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ В СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Сьогодні на часі дошкільної освіти реалізація змісту Базової програми розвитку дитини “Я у Світі”, в якій однією з провідних ліній визначено мовленнєвий розвиток особистості. Складовою цієї лінії є ознайомлення з елементами грамоти. Сфера життєдіяльності “Я сам” Базової програми містить завдання навчання елементів грамоти з такою віковою диференціацією: шостий рік життя – добуквений, підготовчий етап навчання елементів грамоти; сьомий рік життя – буквений період, період ознайомлення з літерами та навчання читання [1]. Добуквений період навчання грамоти включає в себе здійснення звуко-складового аналізу слів, в основі якого лежить розвиток фонематичного слуху. Ці положення спрямовують діяльність педагогів дошкільної освіти на пошук результативних шляхів і методів розвитку фонематичного слуху для оволодіння звуковим аналізом слова та читанням у старшому дошкільному віці.